

HİNDİSTAN ULUSAL KİMLİĞİNDE RADİKAL DÖNÜŞÜM

23.08.2019

Anadolu Ajansı (22 Ağustos 2019)

Hindistanda başbakanlığını Narendra Modinin yaptığı Hindistan Halk Partisi (BJP) hükümeti Hindistan anayasasının geçici hükümleri arasında yer alan ve geçmiş Hindistan hükümetlerinin anayasanın temel maddeleri içine almayı sürekli reddettiği 370 numaralı yasayı kaldırarak, Cammu Keşmirin özel statüsünü kaldırdı.

Hindistanın bölündüğü ve Pakistanın kurulduğu 1947 yılından bu yana devam eden Keşmir sorunu, Keşmir halkının geniş otonomi, egemenlik veya bağımsızlık, Pakistanın Keşmir için bağımsızlık (ve sonrasında Pakistana katılması) ve Hindistanın Keşmiri kontrol etme arzuları arasında büyük bir çekişmeye sahne oldu. Keşmir, Hindistan eyaletleri içerisinde çoğunluğu Müslüman tek eyalet olurken, son değişikliğe kadar kendi anayasasına sahip, dolayısıyla -savunma, iletişim, finans ve dış ilişkiler hariç- kendi yasalarını yapabilen ve uygulayabilen tek eyalet oldu. Hindistan Keşmirde herhangi bir tam bağımsızlık adımına izin vermemek adına, (Cammu Keşmir Başbakanı Şeyh Abdullaha karşı defalarca yaptığı gibi veya oğlu Faruk Abdullaha 1984te yaptığı gibi) Cammu Keşmir başbakanını görevden alma, eyalet meclisinin tüm yetkilerini valiye devretme ve olağanüstü durumlarda valinin talebi üzerine Yeni Delhinin yetkileri eline almasına imkan tanıyacak yasalar koydu.

Bu süreçte Hindistan kontrolündeki Cammu Keşmirde başbakanlar veya farklı etki gruplarıyla Pakistan arasındaki ilişki de sorunsuz değildi. Örneğin, Şeyh Abdullah ile Pakistan arasındaki ilişki veya 80lerin ortasından sonuna dek Keşmirde etkili gruplarla Pakistan arasındaki ilişkiler önceki yıllardan kalan (örneğin 1965 savaşıdan kalan yarı yolda bırakma suçlamaları) güvensizlik, çaresizlik ve iş birliği arasında gitti geldi. Keşmirdeki bazıları (Cammu Keşmir Özgürlük Cephesi/JKLF gibi) seküler milliyetçi grupların egemenlik talepleri, bağımsızlığı savunduklarında bunun içine Pakistan kontrolündeki Azad Keşmiri de dahil ettikleri izlenimi Pakistan ile Cammu Keşmirdeki gruplar arasındaki ilişkilerde pürüzler meydana getirdi. Sonuç itibarıyla Modi hükümeti, dünyanın farklı çatışmalı alanlarına yönelik küresel kayıtsızlıktan da büyük ölçüde faydalanarak ve popülizm, kültürel tekçilik ve ultra-milliyetçiliğin küresel yükselişinin de etkisiyle Cammu Keşmiri tamamen Hindistana asimile etmek ve bölgeyi Cammu Keşmir ve Ladakh olarak iki ayrı eyalet şeklinde yeniden organize etmek gibi cüretkâr bir karar verdi. Böylesine kritik bir kararın hem Pakistan ve Hindistan siyasetlerinde hem de bölgesel siyasette ciddi etkileri olacaktır.

Hindu milliyetçiliğinin yükselişi

Dünyanın en büyük seküler demokrasisi Hindistanda Modi hükümeti ülkenin kimliğini, bölgesel ve küresel rol tanımını radikal biçimde yeniden tanımlıyor. Çoğunluğu Hindulardan oluşan ülkede etkili

olan siyasetçiler, devletin üniter yapısını korumak ve seküler bir çerçevede devam ettirmeyi amaçladılar. Ancak Hindistanda yaşayan Sihler, Hindular, Müslümanlar ve Hristiyanlar gibi farklı etnik ve dini gruplar arasında yaşanan şiddetin yoğunluğu değişse de hep devam etti. Hindu milliyetçisi Modi hükümeti ise partisinin şovenist ana örgütü RSSin (Ulusal Gönüllüler Organizasyonu) Hindistanda toplumu dönüştürmek, alt kıtada Hinduların baskın olduğu bir Hindu kültürel birliği kurma vizyonuna yaslanmış durumda. Bu da Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesinde yapmaya çalıştığı gibi, özelde Keşmiri, genelde tüm etnik ve dini azınlıkları 'rehabilitate' etmeyi, yeniden eğitmeyi, onları Hindu kültürüne asimile etmeyi gerektiriyor. Başbakan Modinin Hintli film yapımcılarını Keşmire davet etmesi, iş insanlarını Keşmire yatırım yapmaya çağırması ve merkezle Cammu Keşmir arasındaki ulaşımı geliştirme sözü bu amaca yönelik.

RSS, Hindistanın bağımsızlığından önce eğitim, kültürel bilinç ve fiziki güçlülük yoluyla Hinduları bir arada tutmayı amaçlıyordu ancak bir üyesi Mahatma Gandhiyi öldürünce 1948-49 yıllarında yasaklandı. Sonraki yıllarda Hindu milliyetçiliğini Hindistan siyasetinde dile getirecek ve gündemde tutacak partiler arayan RSS, zaman içerisinde BJPyi destekledi. 1990larda yeniden güçlenen Hindistan Halk Partisi, lideri ve Başbakan Atal Vajpayee döneminde de Hindistanın ülke kimliğini, bölgesel ve dünya siyasetindeki rolünü tartışmaya açmayı istemişti ama Vajpayeenin de dahil olduğu BJP içindeki ılımlı grup, radikalleri frenleyebilmişti. Vajpayee, BJPnin şovenist ana örgütü RSSnin siyasete müdahalesinden rahatsızlık duymuştu.

Çoğunluğu Hindu olan Hindistanda çoğunluğu Müslüman tek eyalet Cammu ve Keşmir olunca, Hindistan küresel siyasette seküler demokratik Hindistan tezine Keşmir politikasından büyük destek alıyordu. Ayrıca, çoğunluğu Müslüman olduğu için Cammu Keşmiri bırakılırsa, bunun geriye kalan on milyonlarca Müslüman Hindistan vatandaşı için ne anlama geleceği de muammaydı. Modi hükümeti ise artık Hindu Hindistan fikrini hayata geçirmenin tam zamanı olduğunu ve bunun en büyük testinin de Keşmir olduğunu düşünüyor. BJP söz konusu olduğunda sadece Cammu Keşmiri Hindistana tamamen asimile etmek değil, Pakistan işgalinde gördüğü Azad Keşmiri de Hindistana katmak gündeme gelebilir ki bu daha tehlikeli sonuçlara yol açacaktır.

Geniş perspektiften bakıldığında dünyanın en büyük seküler demokrasisi anlatısı hızla siliniyor. Hindistan, Başbakan İndira Gandhi döneminde 1974 yılında ilk nükleer denemesini yaptığında, Amerikanın Yeni Delhi Büyükelçisi Daniel Moynihan, ABDnin öfkesini yansıtmak için Hindistan [bu denemeye birlikte] artık dünyanın en büyük demokrasisi olmadığına göre, dünyaya yayabilecekleri tek şey bulaşıcı hastalıklar olabilir demişti. Tabii ki ABD bu nükleer deneme sonrasında Hindistanla dostane ilişkilere devam etti. Fakat Modi hükümetinin attığı bu adımlarla Hindistanın yeni anlatısı, farklı etnik ve dini gruplar arasında zirve yapacak şiddet olabilir. Modinin Hindistanı yeniden tanımlama adına attığı adımların Hindistan iç siyasetinde de yoğun tartışmaları beraberinde getireceği kesin.

Dış tepkiler

Hindistanın radikal Keşmir kararının hem Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleriyle güvenlik iş birliği ve ekonomik ilişkilerin hem de Hindistan-İsrail ilişkilerinin zirvede olduğu bir dönemde gelmiş olması rastlantı değil. Pakistanın ebedi komşusu İran da Hindistan-Pakistan meselesinde açıktan taraf olmamaya gayret ediyor ve Keşmir konusunda adım atma isteği veya durumu yok. Amerikan politikası ise 1972de Hindistan Başbakanı İndira Gandhi ve Pakistan Başbakanı Zülfikar Ali Butto arasında imzalanan Simla Anlaşmasına dek Pakistan yanlıydı. ABD bu dönemde Keşmir

sorununun BM kararları çerçevesinde Keşmir halkının istekleri doğrultusunda çözülmesine taraftardı. ABD 1972 Simla Anlaşmasında Pakistanın sorunun ikili şekilde çözülmesi yönünde bir taviz verdiğini düşündü ve BM kararlarına atıf yapmayı da bıraktı. Her ne kadar Pakistan hükümetleri 1990lardan başlayarak Keşmir sorununun çözümü için ABDyi devreye girmeye itmeye çalıştılsa da bunda başarılı olamadılar. Pakistan Başbakanı Navaz Şerif, 1998 Kargil krizi sırasında acilen ziyaret ettiği ABD Başkanı Clintonın çalışma ekibine ABD askerlerinin Keşmirde Kontrol Hattına yerleştirilmesini bile teklif etmiş ama ekibi bu teklifi Clintona bildirmemişti bile.

Son krizde ise Başkan Trump, İmran Han ile Oval Ofiste yaptığı görüşmede (Pakistana yok yere ümit vermek pahasına) dile getirdiği Hindistan Başbakanı Modinin Keşmirde arabuluculuk isteği sözünü tamamen unutarak, sorunun Pakistan ve Hindistan arasında karşılıklı çözülmesi gerektiğini söyledi. Tüm dış ülkelerin sorunun ikili mekanizmalarla çözülmesi yönündeki çağrılarına cevaben, Pakistan konuyu (eskiden olduğu gibi) haklı olarak ama ümitsizce uluslararasılaştırmaya çalışıyor. Çinin yardımıyla toplanan ve Keşmirin konuşulduğu BM Güvenlik Konseyi toplantısı bu bakımdan önemliydi. Bu arada Rusya da Keşmir, Hindistan ve Pakistan arasında çözülmesi gereken ikili bir mesele olduğunu söyleyip Hindistanın pozisyonuna yakın dururken, Çin Hindistana kendisinin Keşmirdeki nüfuz alanından uzak durması uyarısıyla yetinmiş duruyor.

Hindistan-Pakistan ilişkileri

İki ülke bağımsızlıklarından bu yana birbirleriyle üç büyük savaşa girdiler ve defalarca sınır çatışması yaşadılar. 1972 Simla Anlaşması sonrasında ilişkilerde bir yumuşama oldu. Simla Anlaşmasında karar verilen (ticaret ve ekonomik iş birliğini iyileştirmek; iki ülke arasında seyahate yeniden izin vermek; kültürel ve bilimsel değişim; posta, deniz ve kara bağlantılarını yeniden açmak gibi) normalleşme adımlarından bazıları atıldı; hatta ABD de sürece yardımcı olmak adına ABDnin Pakistan ve Hindistana yönelik (USIS, USAID, üniversite personel değişimi, ortak bilimsel araştırma iş birliği gibi) rutin yardımlarını 1977-78de hem Azad Keşmire hem de Cammu Keşmire de taşımayı planladı. Bu dönemde hem Pakistan hem de Hindistan makamlarından (örneğin dönemin Hindistan Dışişleri Bakanı Atal Vajpayeeden) sert Keşmir açıklamaları geldi ama bunlar iki tarafça da ülke içine yönelik yatıştırıcı söylemler olarak hoş görüldü.

Ardından 2003-2004 yıllarında yavaş yavaş başlayan ve 2008e kadar süren Müşerref ve Vajpayee-Manmohan yakınlaşmaları dönemi geldi. Gizli kanallarla yapılan görüşmelerde önemli mesafe kat edildi, normalleşme adına ciddi adımlar atılması planlandı. Keşmirin sınırlarının değiştirilmesinde bir anlaşma sağlanamadıysa da turizm, yatırımlar, özel sektör iş birliği gibi konularda Keşmirin otonom şekilde hem Pakistanla hem de Hindistanla iş birliğini teşvik ederek üzerinde anlaşılabilen sınırlar sorununun sınırlar anlamsızlaştırılarak çözülmesi üzerinde anlaşıldı. Bu sayede Orta Asyayı da içine alan bir iş birliği, bölgesel güvenlik koridoru hayal edildi. Önce 2008deki Mumbai saldırıları, sonra Müşerrefin ülke içinde yaşadığı güç kaybı, Müşerrefin ardından gelen Asif Ali Zerdarinin siyasi gücünün olmaması görüşmelerin askıya alınmasına neden oldu.

Pakistan iç siyaseti ve bölgesel etkiler

İmran Han hükümetinin bir şekilde Modinin Keşmir adımına cevap vermesi gerecektir. Pakistanın bu yönde attığı ilk adım, daha önce de bahsedildiği gibi meseleyi uluslararası gündemde tutmak, uluslararası platformlarda dile getirmeye çalışmak oldu. Tüm Pakistan elçiliklerinde Keşmir masası kurma ve Keşmir konusunda lobi faaliyetleri yapma fikri de bu amaçla bağlantılı. Bu arada bu lobi faaliyetlerinde Pakistanın karşılaşacağı en büyük zorluk Hindistan-İsrail işbirliği olacaktır.

Başbakan İmran Han krizin ilk günlerinde savaşın bir seçenek olmadığını açık yüreklilikle dile getirdi. Pakistan daha önce de değinildiği gibi Hindistanla Keşmiri geri kazanma amaçlı üç büyük savaşa girdi, ancak bu savaşların hiçbiri Keşmire bağımsızlık getirmedi. 1965 savaşında, iki aşamalı (Gibraltar Operasyonunu müteakiben uygulanması planlanan Grand Slam Operasyonu) planlanan operasyonun tüm detaylarını, iddiaya göre Keşmir Başbakanı Şeyh Abdullah hapishanede haber almıştı ve CIA ile dahi paylaşmıştı. Dolayısıyla, Keşmirle sınırlı kalması beklenemeyecek yeni bir açıktan savaşın pek de olası olmadığını, başarı şansının düşük olduğunu söyleyebiliriz. PTİ Hükümetinin, Yeni Delhi Keşmirde tatbik etmekte olduğu sert uygulamaları ve baskıyı azalttığına ortaya çıkması muhakkak bağımsızlık gösterilerine ve isyana destek vermesi büyük olasılık. Ama bu da hem İmran Hanın göreve gelmeden önce dile getirdiği ve göreve geldikten sonra uygulamaya koymaya çalıştığı kalkınma ajandasına hem de dış ilişkilerde geliştirmeyi planladığı yeni Pakistan hikayesine darbe vuracaktır.

Pakistan ekonomisinin içinden geçtiği bu zor günlerde Pakistan ordusu bile savunma harcamalarından tasarruf etmeyi planlamışken Keşmirde yaşananlar, Pakistan savunma harcamalarını aksine artıracaktır. Hindistan Savunma Bakanı Rajnath Singin Hindistanın nükleer silah kullanma politikasına yönelik var olan muhtemel bir savaşta ilk kullanan olmama politikasının şartlara bağlı olduğunu ve değişmez olmadığını dile getirmesi de Pakistanın tehdit algısını körüklemek içindi. Pakistanın Keşmirde cihadı desteklemek adına girişebileceği ve oldukça tecrübeli olduğu örtülü operasyonlar ise Hindistanın Pakistanı terörle özdeşleştirmek hedefine daha da yardımcı olabilir ve Pakistanın son dönemde değiştirmek için yoğun çaba harcadığı radikalizm-Pakistan algısını yeniden gündeme getirebilir. Böylesi bir durum Pakistanın ABD ile ilişkilerini hiç şüphesiz olduğundan daha da zora sokar ve Pakistanı farklı suçlamalar ve yaptırımlarla karşı karşıya bırakabilir. Pakistanı bu süreçte içeride meşgul tutmak adına Belucistan ve Karaçi (Şii-Sünni çatışması) olmak üzere ülkedeki etnik ve mezhep temelli gerilimler tahrik edilmeye çalışabilir.

Hindistan, Keşmirde attığı adımla İmran Han hükümetini içeride çok zor bir pozisyona sokup tehlikeli bir tuzak kurarken, bölgesel barışı da dinamitlemiş oldu. Modi hükümetinin Keşmir kararı ve Hindistan-Pakistan ilişkilerindeki gerilim Afganistandaki siyasi çözüm sürecine doğrudan yansiyacaktır. Pakistanın ABDnin Afganistandan çekilmesinden sonraki boşluğu Hindistan ve Afganistandaki temsilcilerinin dolduracağına yönelik zaten yıllardır var olan algısı daha da körüklenecektir. Hindistan bu süreçte Afganistana asker göndermek gibi bir adım haricinde Afganistandaki varlığını genişletecektir. Kabilde bir düğün salonunda meydana gelen terör saldırısının akabinde Pakistanın Hindistanın Afganistandaki adamlarından olduğunu düşündüğü Emrullah Salihin Hindistan hükümetinin başsağlığı mesajını paylaşmasını, Pakistan bu şekilde yorumlamıştır. ABDnin Hindistanın Keşmir adımına karşı sergilediği tavrın ardından Pakistanın Afganistanda siyasi çözüme yönelik pek bir iştahı kalmayacak. Pakistan, Afganistandaki sürece yaptığı yardımı askıya alabilir ve çözümü sabote etmeme veya ona yardımcı olmama karşılığında daha önce de defalarca denediği gibi Keşmiri de içine alacak daha kapsamlı bir bölgesel çözümde ısrarcı olabilir. Bu öneriyi geçmişte ne Bush ne de Obama yönetimleri kabul etmişken, Trump yönetiminin oralı olup olmayacağı ise hayli meçhul.

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dunya-hindistan-iskali-altindaki-kesmir-icin-harekete-gecmeli/1562849>

Kaynak/Source: